

Ana Schnabl

Remek-djelo

Sa slovenskog prevela

Jagna Pogačnik

Ana Schnabl: Remek-djelo

Biblioteka Stilit

Glavni urednik Marko Gregur

Urednik Mario Kolar

Naslov izvornika *Mojstrovina*

© Beletrina Academic Press, 2020.

www.beletrina.com

© za hrvatsko izdanje Neolit, 2025.

© za prijevod Jagna Pogačnik i Neolit, 2025.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez pisanog dopuštenja nakladnika.

Otisnuto u lipnju 2025.

ISBN: 978-953-8563-05-8

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske

Prijevod je objavljen uz potporu Javne
agencije za knjigu Republike Slovenije

Knjiga je objavljena
uz potporu Grada Zagreba

*Petru
za neizmjernu toplinu*

18. rujna 1985.

Padale su kišne zavjese. Reklamne panoe, kiosk, izloge trgovina – sve je progutala voda. Ljudi su se savijali ispod mlohavih kišobrana i gledali u pod, kao da će se tako bolje zaštititi od kvašenja, i na putu tko zna kamo polupri-sebno zaletavali se jedni u druge. Vozač malog *Fiata* na trenutak je izgubio kontrolu i glasno proklizao uz rubnik, uplašio pješake i izazvao glasno negodovanje mladog para kojeg je kiša progutala u grotesku. Muškarac u laganom kaputu koji mu se njihao oko bedara, jer ga je zaboravio ili nije mogao zakopčati, zakoračio je ravno u najveću lokvu na pločniku. Stajao je na najdubljij točki, do gležnjeva u vodi, i s usana mu se moglo pročitati *jebemtimater*, što toga mjeseca vjerojatno više nije izgovorio s tolikim bijesom. Mlada žena, studentski maskirana u buntovnicu, s ruksakom ukrašenim brojnim bedževima – *Pankrti, NSK, Mladina* – zatvorila je kišobran prije ulaska u autobus i slučajno udarila drugu studenticu buntovnicu po glavi. Preko njenog lica preletio je izraz rivalskog zadovoljstva.

Scena kao da je spadala u zafrkantski francuski film koji se bavi obezglavljenošću mase, mislio je u sebi dok

je stajao ispod široke nadstrešnice. Tako nam je malo potrebno da počnemo pokazivati svoju ranjivost. Mrvicu prejaka kiša, mrvicu prestara hrana, mrvicu nedovoljno pažnje. Smiješno. Sitna i svaki put proizvoljna odstupanja od naših isto tako proizvoljnih očekivanja počinju zaudarati na apokalipsu, na kraj povijesti. Krhka je ta naša ravnoteža, ali možda ravnoteži uopće nije dano da bude jaka, možda samo zaiskri i ponovno izvisi.

Zapalio je još jednu cigaretu. Rekla mu je da se javi poslije dva, a sat je pokazivao dva i četiri minute. Ne smije ostaviti dojam nestrpljivosti, to ne priliči muškarcu njegovih godina i iskustva. Zapravo je odugovlačio i toga je bio gorko svjestan – kao što je bilo uobičajeno za njega, u odlučujućim trenucima razmišljao je o neodlučujućim detaljima života i puno pušio. Lijevom je rukom uz grudi toliko jako stiskao torbu u kojoj je bio fascikl s papirima uvijen u vrećicu da je osjetio kako nailazi grč. Olabavio je stisak, dopustio da mu torba padne na bok, još jednom duboko povukao dim, ugasio cigaretu i raširio kišobran. Do ulaza je morao prijeći oko dvadeset metara, ali to nije bila lagana šetnja. Njegovo visoko i široko tijelo ulicom se probijalo kao kroz gusti. Kad se susreo sa svojim likom na ulaznim vratima, usprkos razlivenom staklu primijetio je da se pogrbiio za nekoliko stupnjeva. Ispravio se prije nego što je otvorio vrata.

Izraz lica gospođe s recepcije bio je toliko upadljivo dobrodušan da nisi mogao ne pomisliti kako se iza njega krije izuzetno agresivna osoba. Jedna od onih koje svoju

zajedljivost spuštaju ispod granica prepoznatljivosti, ali to rade jezivo efikasno.

„Izvolite na četvrti kat. Lift danas, nažalost, ne radi. Pričekat će vas na hodniku između ureda, bez brige“, zavrkutala je s druge strane staklene komore.

Stubište je zaudaralo na režim koji je zašao u krizu. Sa zidova obojenih pola bijelo – pola žuto ljuštila se žbuka i u komadima se gomilala po stepenicama. Posljednji put počistili su i izglancali ogradu još dok je Tito, taj veliki „čitatelj“, bio živ. Zakikotao se svojoj dosjetci, ali iz jeke shvatio koliko to nervozno zvuči. Zastao je na trenutak između drugog i trećeg kata, zatvorio oči i upijao hladnu, zabačenu tišinu. Nije znao kad ga je točno obuzela jeza, kad je točno shvatio da je očekivani račun njegova života sve slabiji, a zadovoljavajući rezultati sve rjeđi. Vrijeme je radilo protiv njega kad ne bi bio pažljiv. Svaki gubitak, odbijanje i iskliznuće izgledali su nenadoknadivi. Nije mu se samo činilo, bojao se da zaista jesu. Nije umio predvidjeti kako i čime nadoknaditi ono što bi tog dana mogao izgubiti.

Kad se popeo na četvrti kat, nervoza i zadihanost pretvorile su se u turobnost. Možda ona i više priliči muškarcu njegovih godina i iskustva, pomislio je. Ironija bi ga svaki put čudno utješila.

Ispred ne naročito uspješne apstraktne slike stajala je vitka figura okrenuta leđima. Sjedala je na lijevi bok, desnu potpeticu svojih niskih salonki zabadala u tapijon, a vrh cipele podizala uvis. U crnoj uskoj suknji do

polovice listova i maslinasto zelenoj bluzi s naramenicama izgledala je autoritarno, oštre crte i boje prekidala je samo pletenica skoro zlatne kose. Poluglasno je pročitao grlo. Odsječno je zavrtio petama, a ruke spustio pored trupa.

„Vi ste vjerojatno gospodin Bevk, zar ne? Drago mi je, ja sam Ana Miler.“ Zanjihala se prema njemu u dva kratka koraka, suknja ju je više nego očigledno kočila, i pružila mu ruku. Malu ruku s dugim, blago zakrivljenim, ali elegantnim prstima i noktima. Dok su se rukovali, primijetio je napete plavozelene vene na nadlanici i opustio stisak. Izgledala mu je profinjeno. Dopalo mu se kako se izgubila u toplini njegova dlana.

Njegova nespretnost nema granica, pomislio je. Vjerojatno nije uobičajeno da se ljudi na prvom susretu toliko bave dimenzijama dlana i zure u njega kao u galerijsko platno.

„Da, to sam ja. Drago mi je. Nadam se da sam stigao dovoljno malo poslije dva.“

Nasmiješila mu se i pokazala sitni, ali ljupki razmak između zuba. Bila je od onih ljudi koji se smiju cijelim licem, koji se ne boje potpune preobrazbe, makar i nagore: njene blijedorumene, tanke usne pogurale su obraze visoko ispod očiju, obrazi su se stisnuli u dvije blistave bore koje su sužavale i produljavale plave, blago našmin-kane oči, dajući im mačji, malo predatorski, malo nemoćni izgled. To nije bio osmijeh koji bi očaravao simetrijom, već osmijeh koji obuzima svojim oduševljenjem.

„Nema problema, ionako se sastanak s drugim autorom strašno otegao. Dođite, idemo u moj neuredni ured.“

Pratio ju je po dugom, bezdušnom hodniku, pored brojnih aluminijskih vrata, sivo sa strane, sivo na podu, sivo na stropu. Trudio se, ali nije se mogao savladati: pogled mu je neprestano bježao na pregib između njene suknje i bluze. Njezin uski struk nije se njihao kao kod mnogih drugih žena, već ju je nosio i pomjerao, bio je poput nepokretne, ali lagane jezgre čudesnih fizikalnih događaja. Nasmijao se na pretencioznu usporedbu, a ona se baš u tom trenutku osvrnula preko ramena: „Iako, ne volim baš riječ ‘ured’, za moj posao prikladnija je riječ ‘kabinet’.“

Kroz prozor koji se otvarao iznad Titove ulice u prostoriju je prodirala elegija rujanske srijede, ali šareni su je predmeti, stotine knjiga, plakata, četiri lončanice i pri-tajena glazba s radija sasvim razoružali.

„Izvolite, sjednite, molim vas.“

Primijetila je da on začuđeno promatra mnoštvo praznih šalica, čaša za vino i pladnjeva s izmrvljenim pecivom koji su zauzimali police i stol.

„Danas mi je rođendan, zato ovakav nered. Nisam imala vremena pospremiti, nadam se da vam ne smeta.“

„Nikako“, odsječno je uzvratio, „i – sve najbolje.“ Trebao joj je ponuditi još neku ljubaznu riječ, možda ponovno stisnuti ruku, istresti frazu, iskoristiti priliku i atmosferu preokrenuti u kolegijalnost, mada ga je njena pribranst, nekakva nježna, neusiljena nonšalantnost, navela

da se u svojoj skromnoj rječitosti počne opuštati. I što je postajao mekši, jasnije je primjećivao da svaki put, kad zbog njegova oklijevanja izgube kontakt očima, urednica zaustavi pogled na njegovu licu.

„Ne želim vam oduzimati vrijeme“, rekla je zavaljena u ogromnoj stolici i iz ladice stola izvukla debeli fascikl s papirima, „znam da je ovo dosta stresna situacija, mada sam ustvari ja ta koja je može učiniti stresnom.“ Kroz njenu prostodušnu samoironiju prvi je put izvirila njena mladost. Izgledala je kao da ima jedva trideset godina, a imala je pravo raspolagati sudbinama uz spokojnost kojom većina ljudi priprema obroke. Pomislio je kako joj se vjerojatno nije teško diviti niti joj zavidjeti. Ono što je isijavalo iz nje pokazivalo je potrebu za idealizacijom.

„Sve mi recite“, složio se i osmjehnuo na silu. Posljednje dvije noći nije spavao, samo je ležao izgužvan pod mislima koje su ga pritiskale. Njihov susret u njegovim se vizijama tisuću puta izjalovio i sto puta uspio. Srce mu je na obećanja poskakivalo kao jeftini multikultivator, znojio se i više puta mijenjao pidžamu. Veličanstvena uznemirenost: znao je da je mračna strana odgovornosti odricanje, da čovjekova želja u trci sa stvarnošću često doživljava poraz, a to ne može prežaliti ni sam čovjek. Ali, nije bio spreman odreći se bilo čega.

„Najprije vam moram zahvaliti što ste odlučili rukopis poslati baš nama...“ laktovima se naslonila na stol i birokratski sastavila dlanove, „...i ispričati se što mi je trebalo toliko dugo da vam se javim. Vjerojatno razumi-

jete da nam se svaki mjesec obrati ogroman broj autora, a ja koja želim biti poštena, moram proći kroza sve što dobijemo.“

Iznenadila ga je odugovlačenjem. Dugi uvodi obično dovode do odsječnih završetaka: hvala, doviđenja, više sreće sljedeći put. Od pazuha do pasa zato mu se slijevala debela kapljica znoja. Za nekoliko trenutaka privukla je svu njegovu pažnju.

„Rukopis nije loš“, čuo je kad se vratio sugovornici. „Neka su poglavlja dobra ili čak jako dobra i zaista su me fascinirala, ali kao cjelina još ne postiže efekt koji bismo vi ili ja vjerojatno željeli.“

Njegovi noćni scenariji nisu predviđali ovakav rasplet. Istina mu je, po svom običaju, ponudila polupansion: djelomično se pobrinula za njega, a drugim ga dijelom ostavila u neizvjesnosti. Pa ipak – ima nekoliko zaista dobrih poglavlja, čak jako dobrih. Bilo je kao kad bi magnetski privlačna strankinja s nekoliko riječi dala smisao svim njegovim dotadašnjim naporima, sumnjama i gorčinama i uravnotežila svaki bijes. Činilo mu se da su svi događaji vodili ovamo, do susreta sa ženom koja nije obećavala ni pohvalu ni kritiku i zato je mogla reći istinu. Samo mu se činilo. Čovjek je biće koje umije dati smisao tek kraju patnje, ali ne i njenom vrhuncu.

Još uvijek je šutio, ali njegovo je tijelo u iščekivanju odgovora promijenilo položaj i ispravilo se, prsna kost željela je zraka i prvi put toga dana duboko ga udahnula.

„Drago mi je što tako mislite.“ Naravno, bio je radostan i osjetio je olakšanje, ali već dugo mu nije bilo do osjećaja koji se ponavljaju, običnih osjećaja koje život voli darovati. Probudila mu je nadu, bilo mu je upravo do nade, ali to se ne bi moglo iskazati na pravi način.

„Voljela bih odvojiti vremena da dopunimo vaš roman.“

Množina mu nikad nije bila primamljiva. Dok je stojeći, kao da igra pasijans, raspoređivala poglavlja po stolu, objašnjavala je svoje uredničke odluke. Na desnu gomilu svrstala je dijelove koji su bili suvišni, na lijevu one koji su bili sadržajno i stilski pročišćeni, a u sredinu one kojima je nešto nedostajalo. Središnja je gomila rasla i brzo prestigla druge dvije. Kad je završila, desnu je spokojno ali odlučno gurnula u smeće. Kratka predstava koja priliči onima koji se ne plaše moći.

U trenutku kad je na njegovim usnama izbio šok, njeni su se pokreti i glas raznježili.

„Bez brige, takvi su odnosi uobičajeni. Ono što je neobično jest kvaliteta lijeve gomile. Upravo zbog toga želim raditi s vama.“ Opet njen punokrvni osmijeh. I plave oči kao iskra kratkog spoja. Htjela ga je zaštititi od malodušnosti kojoj je bio izložen u njihovoj komunikaciji. Ne samo to, pomislio je, možda je uvidjela kako je malodušnost nerijetko njegov izbor, možda ga je prozrela još prije nego što se zaista razotkrio. Da bi preokrenuo svoju paranoju, povukao je nekoliko listova s najviše gomile i naizgled se udubio u njih. S njih su vrištale crvene isprave, linije, elipse, uskličnici, upitnici.

„Aha, vidim da ste već detaljno pročitali i dopisali napomene. Ima ih dosta“, rekao je i odložio papire na krilo. „Zato bih najprije volio sve na miru pregledati, da dobijem osjećaj za crvenu nit.“ Uživao je u suverenosti kojom ga je zarazila.

„To vam mogu već sada reći, da ništa ne prepustimo slučaju. A i uštedjet ćemo vrijeme“, odmahнула je rukom. Okrenula se prema prozoru, podbočila se lijevom rukom, a desnom se počela igrati svojom pletenicom boje žita. Dok je govorila i šetala između zidova ureda, mekim pokretima bez prestanka je vrtjela pletenicu između prstiju. Escherova pletenica, presjeklo ga je. Taj intimni djevojački obred nije mu smetao, naprotiv, upravo zbog toga što mu je pribjegla usred neugodne situacije, imao je više povjerenja u istinitost njenih riječi. Zurila je u pod ili u zidove, okrenula se prema njemu samo kad je završavala misao. Ne zbog sramežljivosti, već zato što se svaki put kad bi im se susreli pogledi, mimo svoje volje, zagledala u njegove oči gdje je bilo toplije nego u bilo kojoj umjetnosti. A ovdje su se ipak našli da bi objektivno raspravljali upravo o tome, o njegovoj književnosti.

Razglabala je ili mu se samo tako činilo. Svijest vremenom možete presavijati na tisuće različitih načina. Dok je nije čuo, uopće nije znao koliko je jako čeznuo za tonom, oduševljenjem, čak i za nervozom kojom svatko obrađuje ono što voli. Iako mu to nisu rekli, rijetki ljudi poručivali su mu da vjerojatno nije loš, da govori o sadržajima koji nisu potpuno pogrešni, ali je daleko od toga

da su ljubitelji njegove proze. A kamoli da je smatraju izuzetnom. U njega su se sve teže usađivali razočaranje i strah. Kako da ne bude razočaran ako njegova proza ne uspijeva ostvariti svoj suštinski cilj, ako s čitateljima ne komunicira dovoljno grozničavo da oni sami požele komunicirati o njoj, i kako da ga ne bude strah ako nad svakim tko se želi približiti umjetnosti više mogućnost epigonstva i opasnost da za povijest ne bude ništa više od prašine.

Nitko ne želi postati prašina. Tko piše, piše da bi dao težinu svom životu i osmislio svoju smrt, često je ponavljao i pri svakom ponavljanju postajao svjestan koliko je-ftino zvuči. Svatko tko piše, piše iz nemirnog samoljublja – možda to bolje zvuči; pisac voli svoje sadašnje ideje i očekuje da će ga ispunjavati i buduće, očekuje da ga neće iznevjeriti i da ga neće ostaviti samog uslijed svoje prola-znosti. To je samoljublje koje teško postaje uzvišenost, a još se rjeđe razvija u spokoj.

Možda je piščev spokoj samo onaj kratki trenutak kad se njegova ideja usuglasi s nekim drugim. Možda se, dok je sjedio na stolici u ljupko neurednom kabinetu, zbog toga primirila uznemirenost na njegovu čelu. Probudila su se sva njegova čula. Magija je prepoznavanja snažna, magija potvrđivanja još snažnija.

Anu su očarale njegova životna mudrost i prostodu-šnost kojima je na nekim mjestima poentirao u opisu po-stupaka i karaktera svojih likova. Dosta toga nadmašilo je njena iskustva i spoznaje, priznala je, i počela namatati

pletenicu na prste druge ruke, a upravo to je i zahtijevala od dobre književnosti. Lako je složiti se s prosječnom književnošću, ali zato već sa sljedećom knjigom brzo zaboravljamo na nju kao što lako zaboravljamo svoje mišljenje.

„Dobre knjige nisu samo mišljenja“, zaključila je i nagnula čašu šampanjca koja je stajala na polici za knjige. „Znam da zvučim idealistički i zaključujem da ste i vi čitali Hegela.“ Smijala se svojoj opaski bez ikakve zadržke. Naslonila se na policu s knjigama i zatvorila put obitelji sunčevih zraka koje su se pokušavale došuljati kroz prozor. Kada su je oblile i prikriale njeno lice, zagledao se u njenu tkoničnu, ali čarobnu figuru. Njen se smijeh primirio.

Osjenčana žena i muškarac obasjan suncem promatrali su se nesvjesno, u tišini, dok zrake nisu izgubile sjaj i utrnule.

Prišla je stolu. Na njenim obrazima pulsiralo je blago crvenilo. Željela ga je prekriti rukom kojom je pogladila obrve i popravila pramen kose. Krila ga je humorom: „Sama priča uvijek mi je izgledala kao potrošni materijal jer je danas skoro nemoguće napisati novu.“

„Ni meni se nikada nije činila najvažnijom.“ I on se trudio riješiti štipanja za oči.

„Zanimljivo je što tako govorite. Mislim da se trudite upravo oko priče, iako imate dar koji u romanu zapostavljate. Ostajete na pola puta“, završila je s pohvalama.

„Zaista razumijete ljude, ali to razumijevanje na čudan način kočite. Kao da se bojite svog glavnog aduta. I

umjesto toga ti beskonačni opisi i nevjerojatni preokreti u priči.“ Od olakšanja što je konačno stigla do središta svojih dojmova skoro se objesila preko stolice. Tankim kažiprstom kucnula je po srednjoj gomili papira: „Razumijete o čemu govorim?“

Preokret u priči koji ga je prestigao. Urednica koja ne razmatra formu, već se zalaže za potencijale. Lagao je da razumije, kao što lažu svi koji ne žele ojačati svoje isticanje. Koji bi se radije zadržali u harmoniji, makar ona bila lažna.

Ipak, ona mu nije dopustila da bude lijen. Gustoću događaja treba zamijeniti gustoćom odnosa, rekla je, neka produbljuje gdje je to moguće i neka ne proširuje, jer širenjem roman gubi na snazi. Na središnjoj gomili označila je mjesta koja su pozivala na produbljivanje i mjesta koja su za roman bila bespotrebna, zaključila je. Nalaktirala se na stol i pomaknula glavu unaprijed. Između njih tri čaše i divlji plavi sjaj njenih očiju.

„Naravno, ne morate ni na što pristati. Ili bar ne na sve. Jasno je da vas pokušavam privući psihološkoj prozi. Ali, zaista mislim da ste takav autor.“ Da ne bi zvučala previše pokroviteljski, dodala je: „Ne mogu znati bolje od vas“.

Oborio je pogled i zašutio. Kako bi mlada strankinja mogla znati ono što o sebi nije znao ni sam stariji muškarac? Nije bila svemoguća, mada je nesumnjivo željela ostaviti takav dojam. A on obično nije bio čovjek koji bi na ono novo što o njemu imaju reći drugi mogao reagira-

ti na drukčiji način osim pružanjem otpora. Ovakve novosti nije nikad prihvaćao kao svoje, svaki put zatekao se u priči koju je sam o sebi stvorio. To nije bilo znanje, bilo je ono što je vrijedilo za sve: bojazan da bismo iščupani iz korijena mogli iznenada odletjeti. Bojazan da se više ne bismo spustili na zemlju ili možda i bismo, ali ona bi bila jezivo skliska. Još jedna ranjivost u nizu, presjekla ga je misao.

Ali tada je djelovalo kao da ga mlada neznanka nagovara, kao da njen magnetski privlačni pogled dopire negdje gdje on, opterećen predodžbama, pogrešnim uzorima, okolnostima, zadržkama, sumnjama i nemoći, nije mogao. Odjeci su njegova bijesa jenjavali, bio je potpuno zaštićen. Obuzela ga je misao da doživljava stvari kao vjernik koji se susreo sa svecem, vjernik koji čistom biću povjerava svu moć i predaje mu se potpuno. Poluglasno se nasmijao, podigao pogled i u trenu se susreo s njenim očima koje su se zarazile smijehom.

Nije baš dobro znao je li vjerovao njima ili onomu što su njene oči uvidjele.

„Dobro, slažem se.“

Pružio joj je ruku okrenuvši dlan prema gore, kao da je poziva na ples, a ne na pečatiranje dogovora. Kada je pridružila svoju ruku, on je palcem, nehotice, skliznuo po njezinoj opnastoj koži. Nježno, ali nespretno prepletanje trajalo je još nekoliko trenutaka, a zatim je odgovorila: „Divno, počinjemo sljedeći tjedan“.

Sadržaj

7	18. rujna 1985.
20	19. rujna 1985.
33	7. listopada 1985.
42	14. listopada 1985.
53	21. listopada 1985.
69	15. studenog 1985.
90	16. studenog 1985.
111	6. prosinca 1985.
123	2. travnja 1986.
140	21. travnja 1986.
154	23. travnja 1986.
175	25. travnja 1986.
192	14. svibnja 1986.
216	Epilog. 9. prosinca 1996.

223 Bilješka o autorici

225 Bilješka o prevoditeljici

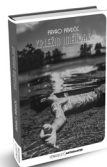
Do sada objavljeno

Stefan Zweig

24 sata u životu jedne žene, Leporella

Novele

Pavao Pavličić

Krežin imenjak

Roman

Ivan Golub

Knjiga poučaka

Prozni zapisi

Goran Tribuson

Truba Cheta Bakera

Roman

Karel Čapek

Majka

Drama

Julijana Matanović

Stoji ti put

Roman

Sanja Pilić
Šetnje, zaborav
Prozni zapisi

Ivana Šojat
Tri carstva
Prozni zapisi

Vid Balog
Cigle, krave i legende
Drame

Petr Hruška
Ugledao sam svoje lice
Poezija

Alberto Guerra Naranjo
Samoća vremena
Roman

Sara Gordan
Noć
Roman

Sašo Ognjenovski

Turneja

Roman

Simona Jovanoska

Dan jednog crva

Roman

Alina Nelega

Oblak u obliku deve

Roman

nakladnik

Neolit

Katarine Zrinski 19

48 000 Koprivnica

www.neolit.hr

info@neolit.hr

za nakladnika

Marko Gregur

lektura i korektura

Franjo Nagulov

ilustracija na naslovnici

Freepik

dizajn i prijelom

Jasna Goreta

tisak

Denona, Zagreb

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001272271.